

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr VI/23/08
Rady Gminy w Kowali
z dnia 27.06.2008 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
NA TERENIE GMINY KOWALA
NA LATA 2008-2010**

KOWALA 2008

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	4
II. STRUKTURA DOKUMENTU.....	5
III. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA STRATEGII	10
IV. SŁOWNIK POJĘĆ.....	11
V. CHARAKTERYSTYKA TERENU GMINY KOWALA.....	12
5.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ	12
5.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	13
5.3. KLIMAT.....	13
5.4. GLEBY.....	13
5.5. ZASOBY WODNE.....	14
5.6. ZASOBY LEŚNE.....	14
5.7. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	14
5.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	15
5.9. KOMUNIKACJA.....	18
5.10. TRANSPORT.....	18
5.11. TELEKOMUNIKACJA.....	18
5.12. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW.....	19
5.13. STRUKTURA WŁASNOŚCI GRUNTÓW.....	20
5.14. STAN OBIEKTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	20
5.15. ROLNICTWO.....	20
5.16. DZIAŁALNOŚĆ POZAROLNICZA.....	21
5.17. SFERA SPOŁECZNA.....	23
5.18. SŁUŻBA ZDROWIA.....	24

5.19. MIESZKALNICTWO.....	24
5.20. KULTURA.....	25
5.21. BEZPIECZEŃSTWO.....	25
VI. DIAGNOZA	26
VII.GŁÓWNE PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY KOWAŁA.....	29
7.1. UBÓSTWO.....	30
7.2. BEZROBOCIE.....	31
7.3. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ, DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA.....	34
7.4. TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO.....	36
7.5. BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO.....	37
7.6. PROBLEMY ALKOHOLOWE W GMINIE KOWAŁA.....	38
VIII.ANALIZA SWOT.....	42
8.1. POMOC SPOŁECZNA, POLITYKA PRORODZINNA I MIESZKANIOWA.....	43
8.2. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII.....	44
8.3. BEZROBOCIE I RYNEK PRACY NA TERENIE GMINY KOWAŁA.....	45
IX. CELE GŁÓWNE I PRIORYTETY.....	46
X. CELE SZCZEGÓŁOWE I ICH REALIZACJA	48
10.1. POMOC SPOŁECZNA, POLITYKA PRORODZINNA I MIESZKANIOWA.....	48
10.2. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH.....	51
XI.MONITORING STRATEGII.....	53

I. WPROWADZENIE

Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64, poz. 593) nakłada na gminy obowiązek opracowania i realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Sytuacja gospodarcza, narastanie problemów społecznych, powiększenie obszarów i problemów wychowawczych wśród dzieci i młodzieży oraz patologii społecznych wywołanych m.in. trudnościami adaptacyjnymi młodego pokolenia sprawiają, że konieczne jest wypracowanie planów i narzędzi zapobiegania tym niepokojącym zjawiskom. Potrzeba sformułowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest odpowiedzią na realną sytuację ekonomiczno – społeczną mieszkańców.

Obowiązujący dotychczas model pomocy społecznej polegający głównie na udzielaniu bezpośredniego wsparcia finansowego potrzebującym, choć doraźnie skuteczny konserwuje zastaną sytuację w sferze pomocy społecznej. Zadaniem pracy socjalnej jest szeroko pojęta profilaktyka mająca na celu zapobieganie niepożądanym zjawiskom społecznym i zmniejszenie kręgu potencjalnych świadczeniobiorców.

Z samej istoty strategii wynika jej długofalowość. W typowaniu obszarów interwencji, przyjmowanych celach i zadaniach koncentrowano się na globalnym ujęciu problemów tak, by oderwać się od doraźnych, często spektakularnych i efektownych działań, być może ważnych w danej chwili, jednakże niekoniecznie istotnych z punktu widzenia całościowej wizji rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy.

Dokument niniejszy jest również zapisem dążenia władz gminy do zapewnienia mieszkańcom jak najlepszych warunków życia na jej terenie. Pomyślność wspólnoty samorządowej zależy bowiem od wielu czynników, wśród których komfort życia i ład społeczny grają niebagatelną rolę. Bezrobocie, ubóstwo, zapewnienie możliwości samorealizowania się młodzieży, integracja osób starszych i niepełnosprawnych są ważnymi wyznacznikami w dokonywanej przez mieszkańców ocenie działalności władz samorządowych własnego poziomu życia. Strategia jest komunikatem skierowanym do lokalnej społeczności, stanowi wyraz troski władz gminy o pomyślność obywateli, ukazuje zamierzone działania. Strategia ma szansę stać się nową jakością w

relacjach pomiędzy uczestnikami życia społecznego na terenie gminy Kowala i pobudzić aktywność społeczną, której obecny poziom należy uznać za niezadowalający.

II. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych.

ZASADY POLITYKI SPOŁECZNEJ, NA KTÓRYCH OPARTO STRATEGIĘ ROZWOJU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W KOWALI

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądanego, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.

6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najslabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcyjność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podjęte w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości

podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

III. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA STRATEGII

Gmina Kowala przystąpiła do opracowania strategii na podstawie następujących dokumentów:

* ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. – art. 17 (tj. Dz. U. Nr 64 poz. 593, z dnia 15 kwietnia 2004r. z późn. zm.)

* ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. Nr 142, poz. 1591 z 2001r. z późn. zm.)

* ustawa z dnia 12 kwietnia 1992r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. Nr 147, poz. 1231 z 2002 z późn. zm.)

IV. SŁOWNIK POJĘĆ

- **Wizja** – wizja to widzenie przyszłości, odpowiedź na to kim chcemy być, co chcemy osiągnąć. Jest punktem wyjścia do określenia misji.
- **Misja** – sformułowanie misji powinno zawierać odpowiedzi na kilka podstawowych pytań, kim jesteśmy? komu służymy, dlaczego istniejemy, jak realizujemy nasze zamierzenia, jakim etosem kierujemy się? Misja to sens naszego istnienia i działania.
- **Strategia** – jest to całość złożona z refleksji, decyzji i działań mających na celu określenie celów ogólnych, następnie zadań, dokonanie wyboru środków realizacji celów, a w konsekwencji podjęcie i wykonanie określonej działalności, kontrolowanie osiągnięć związanych z jej wykonaniem i realizacją celów. (prof. Wiesław M. Grudzewski)
- **Strategia rozwiązywania problemów społecznych** – jest odpowiedzią władz na problemy społeczne z jakimi borykają się mieszkańcy danej gminy. (materiały szkoleniowe Barbary Bąbskiej).
- **Analiza SWOT** – metoda analizy strategicznej, jedna z najczęściej stosowanych
  - * Strength – moc, siła
  - * Weaknesses – słabości
  - * Opportunittes - możliwości
  - * Threats – zagrożenia
- **Cele** – to proponowana zmiana społeczna, to skutek wykonywania konkretnych zadań. Muszą dotyczyć problemu, być mierzalne i realne.

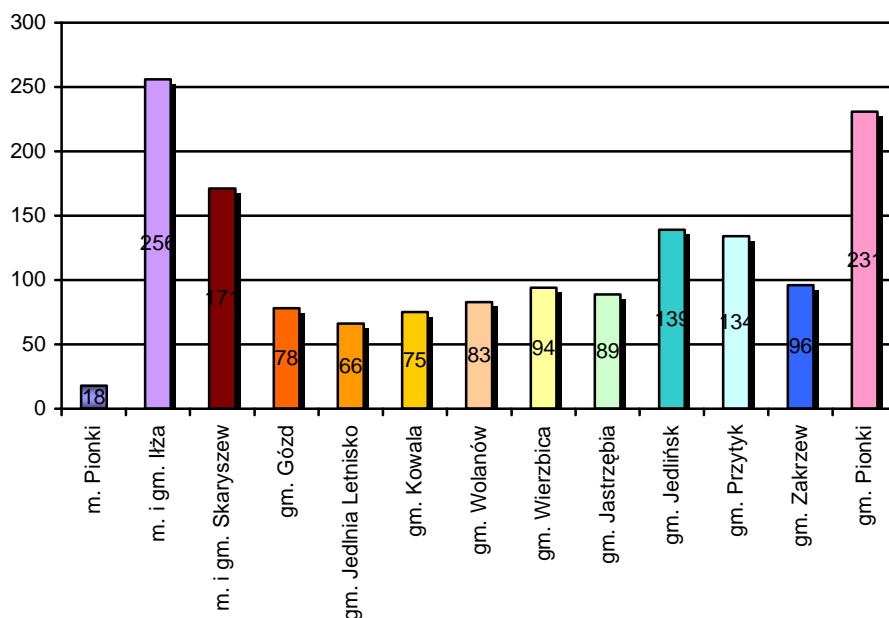
V. CHARAKTERYSTYKA TERENU GMINY KOWAŁA

5.1. Położenie geograficzne, powierzchnia, ludność.

Gmina Kowala położona jest w powiecie radomskim, w południowej części województwa mazowieckiego. Zajmując powierzchnię 74,7 km² Kowala należy do mniejszych gmin powiatu radomskiego, natomiast pod względem ilości mieszkańców wynoszącej obecnie 10.700 osób lokuje się nieco powyżej średniej dla całego regionu. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 143,22 osób

Od strony północnej Kowala graniczy z Radomiem, od wschodu z jego osiedlami mieszkaniowymi i gminą Skaryszew, od południa z gminami Orońsko i Wierzbica, a od zachodu z gminą Wolanów. Główną miejscowością gminy jest Kowala, gdzie mieszczą się obiekty użyteczności publicznej i jednostki świadczące podstawowe usługi.

Położenie geograficzne naszej gminy, w bezpośredniej bliskości aglomeracji miejskiej oraz ważnych szlaków komunikacyjnych (m.in. droga krajowa E 77) daje szczególne możliwości jej rozwoju.

5.2. Środowisko przyrodnicze

Warunki geologiczne i surowce mineralne.

Gmina Kowala leży w obrębie Równiny Radomskiej, będącej częścią wzniesień południowo-mazowieckich. Charakterystyczne dla tych terenów, wchodzących w skład Niecki Mazowiecko – Lubelskiej, są utwory kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu. Utwory kredy to przede wszystkim skały węglanowe, trzeciorzędowe – margle, wapienie i piaskowce, natomiast czwartorzędowe – gliny zwałowe starsze i młodsze, mułki, ily, gliny i piaski. Surowce mineralne występują jedynie lokalnie. Są to niewielkie złoża piasku, glinki, iltu i fosforytów.

5.3. Klimat

Gmina Kowala wchodzi w skład „radomskiej dzielnicy klimatycznej”, charakteryzującej się wyraźnie wyższymi od otoczenia temperaturami. Poza tym gmina leży w pasie najniższych w kraju opadów atmosferycznych.

Pod względem klimatycznym obszar gminy charakteryzują:

- średnia roczna suma opadów wynosząca 550 - 600 mm;
- średnia roczna temperatura wynosząca + 6,8 °C
- okres wegetacyjny – 200 - 220 dni (początek w pierwszej dekadzie kwietnia, koniec w ostatniej dekadzie października);

5.4. Gleby

Gleby i warunki wodne na terenie gminy określone są jako średnio korzystne i korzystne dla produkcji rolnej.

Udział poszczególnych klas bonitacyjnych:

- klasy II – III – 13,8 % (1 033,5 ha);
- klasa IV – 34 % (2 538, 7 ha);
- klasa V i VI - 52 % (3 899 ha)

Na terenie gminy Kowala występują następujące rodzaje kompleksów glebowo – rolniczych:

grunty orne:

- pszenno dobry i pszenno – żytni (gleby brunatne i biellicowe);
- żytni słaby (gleby brunatne o małej zawartości składników pokarmowych i niskiej pojemności wodnej);
- żytni bardzo słaby (gleby brunatne utworzone na piaskach luźnych);

Kompleksy pszenno-dobre i pszenno-żytni występują w miejscowościach Kotarwice, Mazowszany, Parznice, Józefów. Kompleksy żytni słaby znajduje się we wsiach Kowala, Huta Mazowszańska, Romanów, Rożki, Ruda Mała, Młodocin Mniejszy, Dąbrówka Zabłotnia, Trablice, Parznice.

5.5. Zasoby wodne

Gmina Kowala, wchodząca w skład dorzecza Wisły, należy do dwóch zlewni: zlewni rzeki Radomki (Potok Kosowski, Oronka, Garlica) oraz rzeki Iłżanki (Kobylanka).

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe zajmują 30 ha. Na terenie gminy nie występują większe naturalne zbiorniki wód powierzchniowych. Istniejące zbiorniki wodne znajdują się w Kosowie oraz w Mazowszanach.

5.6. Zasoby leśne

Na terenie gminy nie występują większe kompleksy leśne. Są to jednak tereny szczególnie chronione (tzw. lasy ochronne), gdyż znajdują się w odległości mniejszej niż 10 km od miasta liczącego powyżej 50 tys. mieszkańców (Radom). Tereny leśne znajdują się w okolicach miejscowości Kowala, Kosów, Rożki, Dąbrówka Zabłotnia, Romanów, Grabina, Huta Mazowszańska. Dominujące gatunki drzew to sosna, brzoza, olcha.

Drzewostan na terenie gminy, a dokładniej lasy nad Potokiem Kosowskim (w rejonie Kosowa) i nad rzeką Oronką (w okolicach Kowali Górnej i Kowalówki oraz pomiędzy Adamowem i Załawiem), w skutek działalności przemysłu, należą do II strefy zagrożenia przemysłowego.

5.7. Zagospodarowanie przestrzenne

Ochrona środowiska

Wiele ustaw nakłada na gminy obowiązek ochrony poszczególnych elementów środowiska naturalnego. We wschodniej części gminy Kowala, zgodnie z Ustawą o Ochronie Przyrody, utworzono obszar chronionego krajobrazu „Iłża – Makowiec”. Obejmuje on las na południe od Zenonowa, tereny rolnicze i zabudowę wiejską we wsiach Bardzice i Bukowiec.

Poza tym na terenie gminy konieczna jest ochrona wód podziemnych. Dotyczy to Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Niecka Radomska”, dla zapewnienia czystości wód podziemnych są to obszary najwyższej i wysokiej ochrony;

Podstawowe zagrożenia środowiska naturalnego to:

- zanieczyszczenie wód przez niedostateczną ochronę przed infiltracją;
- zanieczyszczenie powietrza i hałas;
- dzikie wysypiska śmieci.

5.8. Infrastruktura techniczna

Sieć wodociągowa

Na terenie Dąbrówki Zabłotniej znajduje się stacja ujęcia wody wraz ze zbiornikami o poj. 900 m³ oraz stacją uzdatniania i rozprowadzania wody. Od stacji wodociągowej rozprowadzana jest sieć wodociągowa o średnicach od $\varnothing$ 300 mm, $\varnothing$ 250 mm, $\varnothing$ 160 mm, $\varnothing$ 110 mm, $\varnothing$ 90 mm wraz przyłączami, hydrantami i wodomierzami. Długość sieci wodociągowej wynosi 122,4 km i doprowadzona jest do wszystkich miejscowości na terenie gminy (2632 gospodarstwa) oraz niektórych wsi w gminach sąsiednich. Woda z wodociągu nadaje się do celów komunalnych i produkcji, spełnia wszelkie wymogi sanitarne. Ogólny stan techniczny sieci wodociągowej jest zadowalający. Najważniejsze inwestycje w zakresie wodociągów dotyczą wymiany przestarzałej sieci wykonanej z użyciem materiałów zawierających azbest oraz budowy łącznika sieci wodociągowej ze stacji w Dąbrówce Zabłotniej do miejscowości Maliszów w celu zwiększenia ciśnienia wody w północno – wschodniej części gminy.

Sieć gazownicza

Przez teren gminy przechodzi gazociągi niskoprężne o łącznej długości 16,4 km.

- Makowiec – Trablice o $\varnothing$ 300 mm;
- Radom – Mazowszany $\varnothing$ 150 mm;
- Trablice – Kosów $\varnothing$ 150 mm.

W miejscowościach Trablice, Ludwinów, Kotarwice, Mazowszany i Huta Mazowskańska rozprowadzone są gazociągi o mniejszych średnicach wraz przyłączami do gospodarstw domowych. Średnice gazociągów zapewniają możliwość rozbudowy i podłączenia wszystkich mieszkańców gminy do sieci. Obecnie trwają prace projektowe sieci gazociągowej w miejscowości Kosów.

Sieć elektroenergetyczna

Przez teren gminy przechodzą linie przesyłowe wysokiego napięcia 220, 110 KV. Rozdzielnia znajduje się w Rożkach. Wszystkich sołectwa na terenie gminy objęte są siecią średniego napięcia i stacjami trafo przetwarzającymi napięcie na 230V. We wszystkich wsiach i

przysiółkach rozproszona jest sieć energetyczna niskiego napięcia (230V) – w ponad 90% liniami napowietrznymi z lampami oświetleniowymi dróg. Wszystkie zabudowania na terenie gminy zaopatrzone są w energię elektryczną. Niektóre odcinki sieci elektroenergetycznej wymagają remontu kapitalnego.

Sieć kanalizacyjna

W gminie Kowala brak jest oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji. Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych i okresowo wywożone do oczyszczalni ścieków przy użyciu samochodów asenizacyjnych. Niewielka ilość gospodarstw domowych wyposażona jest w ekologiczne oczyszczalnie przydomowe. Gospodarka ściekowa w stanie obecnym stwarza duże zagrożenie dla środowiska naturalnego, zanieczyszczane są wody podskórne i rzeki. W zwartej zabudowie problemem są rozszczelnione i przepełnione zbiorniki ścieków. Obecnie trwają prace nad opracowaniem nowej koncepcji kanalizacji gminy dostosowanej do wchodzących w życie zasad finansowania inwestycji dotyczących odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych. Nowa koncepcja zakłada podział gminy na 2 obszary. W pierwszym, obejmującym północną część gminy, gdzie występuje zwarta zabudowa, przewidywana jest budowa kanalizacji sieciowej, z docelowym odprowadzaniem ścieków do kolektorów w Radomiu. W pozostałej części gminy, a więc znacznie mniej zaludnionym obszarze, na południe od drogi wojewódzkiej nr 733, planowana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

Infrastruktura drogowa

Przez obszar gminy Kowala przebiega 1 droga krajowa, 2 drogi wojewódzkie, oraz sieć dróg powiatowych i gminnych. Droga krajowa nr 7 Warszawa – Kraków ma znaczenie międzynarodowe. W najbliższych latach powstanie zachodnia obwodnica Radomia z węzłem w Młodocinie Mniejszym. Nowa trasa przejmie funkcje drogi krajowej nr 7, która nabierze znaczenia lokalnego.

Drogi wojewódzkie: nr 774 Radom – Wierzbica – Starachowice oraz nr 733 Wolanów – Kowala – Skaryszew mają znaczenie regionalne. Są głównymi drogami zbiorczymi w lokalnym układzie komunikacyjnym, gdyż jest z nimi powiązana większość dróg powiatowych i gminnych. Stan techniczny dróg wojewódzkich jest obecnie niezadowolający ze względu na niedostosowanie ich parametrów do natężenia ruchu. Drogi te są zarządzane przez Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie, który realizuje aktualnie program ich kompleksowej przebudowy. W 2007 roku zmodernizowany został odcinek drogi 733 Kowala – Parznice o

długości 4 km. W 2008 roku prace na tej drodze będą kontynuowane, rozpocznie się również przebudowa drogi nr 744 na odcinku Trablice – Mazowszany.

Przez teren gminy przechodzi 6 dróg powiatowych: nr 34468 Radom – Kowala – Wierzbica; nr 34447 Parznice – Gębarzów – Skaryszew; nr 34498 Radom – Zalesicie; nr 34471 Orońsko – Dąbrówka Warszawska; nr 34444 Sołtyków – Trablice; nr 34469 przez Kosów do drogi krajowej nr 7. Drogi te podlegają pod Powiatowy Zarząd Dróg Publicznych w Radomiu. W 2007 roku zmodernizowany został odcinek 1,5 km drogi powiatowej w Kosowie. Poza tym fragmentem powiatowa sieć dróg na terenie gminy Kowala jest w niezadowalającym stanie technicznym.

Drogi na obszarze gminy zarządzane przez Urząd Gminy w Kowali dzielą się na gminne oraz pozostałe drogi wewnętrzne. Sieć dróg gminnych tworzą drogi: nr 350601W Kosów – Trablice, nr 350602W Kowala – Zenonów, nr 350603W Rożki – granica gminy Kowala – Krogulcza Sucha – granica gminy Kowala – Orońsko, nr 350604W Kowala – Dąbrówka Zabłotnia, nr 350605W Kowala – Romanów, nr 350606W Parznice – Bardzice, nr 350607W Podgórze – Bardzice, nr 350608W Romanów – Maliszów, nr 350609W Stawki – Bardzice, 3506010W Mazowszany – Zenonów, nr 3506011W Ludwinów – Kotarwice, 3506012W Rożki – Młodocin Kąty, 3506013W Augustów – Adamów.

Łączna długość dróg zarządzanych przez gminę wynosi ponad 100 km, z czego ponad 50% stanowią drogi o nawierzchni asfaltowej. Rozwój gminnej sieci dróg, poprzez budowę nowych, utwardzonych dróg oraz modernizację istniejących pozostaje jednym z głównych zadań inwestycyjnych gminy Kowala. Priorytetowe znaczenie w tym zakresie mają drogi w zwartych obszarach zabudowy oraz brakujące odcinki łączące już istniejące drogi. Główną barierą rozwoju gminnej infrastruktury drogowej pozostaje nieuregulowany stan prawny gruntów dróg, na których planowane są inwestycje.

5.9. Komunikacja

Linie kolejowe

Na terenie gminy znajdują się 4 przystanki kolejowe: Radom - Potkanów, Kończyce Radomskie, Rożki, Ruda Wielka, na których zatrzymują się pociągi o znaczeniu regionalnym. Na stacji PKP Rożki znajdują się bocznice do obróbki i obsługi składów towarowych. Przez teren gminy przebiegają dwie linie kolejowe: Radom - Kraków i Radom - Tomaszów M. - Łódź

5.10. Transport

Teren Gminy pokrywa sieć linii komunikacyjnych:

- komunikacja podmiejska MPK – linie: E, 23 i 5
- linie autobusowe PKS;
- pociągi PKP;
- prywatne linie transportu zbiorowego.

5.11. Telekomunikacja

Na terenie gminy Kowala funkcjonują telefonia w oparciu o następującą infrastrukturę:

- sieci telefoniczne kablowe światłowodowe na trasie Radom-Wierzbica, PKP Rożki-Kowala oraz na pasach kolejowych;
- kable ziemne i napowietrzne podłączone do centrali telefonicznej w Kowali i Radomiu;
- sieć telefoniczna radiowa z antenami w Młodocinie, Bardzicach oraz telefonia Pilicka;
- telefonia komórkowa - na terenie gminy znajdują się 3 maszty, które swoim zasięgiem obejmują cały teren gminy.

Każdy mieszkaniec gminy ma możliwość zainstalowania stacji telefonicznej. Obecnie ok. 80% mieszkańców to abonenci telefonii.

5.12. Struktura użytkowania gruntów

Strukturę użytkowania gruntów na terenie gminy Kowala przedstawia tabela:

Tabela 1: Struktura użytkowania gruntów

Forma wykorzystania	Udział w powierzchni (%)
Budynki	2,3
Użytki rolne	86,5
Lasy	7,2
Wody, drogi, nieużytki	4,0
Razem	100,0

Forma wykorzystania	Udział w powierzchni (%)
Budynki	
Użytki rolne	84,9
Lasy	6,1
powierz. o szczeg. walorach przyrod. prawnie chroniona	4,1
Wody, drogi, nieużytki	
Razem	

Dane z 2005 r.

5.13. Struktura własności gruntów

W gminie Kowala dominuje prywatna własność nieruchomości. Zarówno parcele na terenach budowlanych jak i grunty rolne stanowią prywatną własność osób fizycznych a jedynie w niewielkim stopniu osób prawnych. W ewidencji nieruchomości o powierzchni do 1 ha występuje 959 pozycji. Powierzchnia działek waha się od kilkuset metrów do 1 ha. Nieruchomości o powierzchni powyżej 1 ha jest na terenie gminy 1507. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 1,8 ha. Gospodarstwa rolne o areale mniejszym znajdują się w miejscowościach położonych w sąsiedztwie Radomia, natomiast gospodarstwa o większej powierzchni sąsiadują z gminami Wierzbica, Skaryszew, Wolanów, Orońsko. Około 80% właścicieli i użytkowników ma uregulowany stan prawny tj. księgi wieczyste. Pozostali to spadkobiercy.

5.14. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

Na terenie gminy Kowala znajdują się obiekty stanowiące dziedzictwo kulturowe. Są to wpisane do rejestru zabytków, prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków:

- modrzewiowy kościół parafialny w Bardzicach z XVIII w;
- ruiny murowanego dworku w Kosowie z XIX w;
- barokowy kościół parafialny św. Wojciecha w Kowali;
- cmentarz rzymsko – katolicki w Kowali z XIX w.

Do ewidencji dóbr kultury wpisane są także dwa parki wiejskie: w Kowali (powierzchnia 5,7 ha, z dawnym grodziskiem, układem stawowym i aleją klonowo – jaworową) oraz w Kosowie, przy dworku. Na terenie gminy występuje też 27 stanowisk archeologicznych.

5.15. Rolnictwo

Użytki rolne to prawie 86,5 % powierzchni gminy. Liczba gospodarstw rolnych w gminie wynosi 2 566. Prognozuje się, że w roku 2020 liczba ta wzrośnie do 2 874. Przeważającą część stanowią gospodarstwa o niewielkiej powierzchni – średnio 1,8 ha. Największe gospodarstwa znajdują się w sołectwach Ruda Mała, Grabina, Romanów, Bardzice, Dąbrówka Zabłotnia. Największa liczba gospodarstw występuje w sołectwach: Trabllice, Kowala, Parznice, Kosów, Augustów. Większość gospodarstw posiada ogólny profil produkcji towarowej zwierzęcej i roślinnej.

5.16. Działalność pozarolnicza

Podmioty gospodarcze

Zmiany, które od początku lat dziewięćdziesiątych zachodziły w całym kraju, wywarły wpływ na sytuację w gminie. Wynikiem tych zmian jest powstawanie dużej ilości jednostek gospodarczych w sektorze prywatnym. W końcu 2003 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 475 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. W 2007 r. ilość zarejestrowanych podmiotów wzrosła do 480. Większość podmiotów gospodarczych prowadzonych jest przez osoby fizyczne.

W 2006 r. dokonano następujących zmian w ewidencji działalności gospodarczej:

- 79 nowych wpisów do ewidencji,
- 65 zmian w ewidencji;
- 66 wykreśleń z ewidencji.

Działalność gospodarcza prowadzona jest przede wszystkim w sołectwach Kowala, Kosów, Parzenice, Rożki, Trabllice, Młodocin Mniejszy. W związku z dominującymi funkcjami rolniczymi, dominuje działalność związana z obsługą produkcji rolnej oraz infrastruktury wiejskiej.

Do głównych dziedzin działalności należą:

- transport – 76
- działalność produkcyjno-handlowo-usługowa – 231
- usługi budowlane – 97
- usługi w zakresie stolarstwa – 22
- mechanika pojazdowa – 38
- garbarstwo – 11
- piekarnie – 3
- produkcja obuwia – 1
- produkcja okien – 1

Wykaz największych przedsiębiorstw na terenie Gminy Kowala

Lp.	Jednostka gospodarcza	Lokalizacja
	piekarnie	
1.	Chełmińska Beata	Kotarwice
2.	„MAK” Józef Kościelniak	Kowala
3.	Matyga Aldona i Mariusz	Trablice
	Inne	
4.	DELLI – producent obuwia, Marek Przemyski	Trablice
5.	DELTRANS, Mieczysław i Artur Delikat	Młodocin Mniejszy
6.	EURO – PATREX - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe	Kowala
7.	MAN – Budownictwo Ogólne, Zbigniew Maj	Kosów
8.	MARICON s.c – Międzynarodowy Transport i Spedycja	Trablice
9.	NARGILA – Zakład Mechaniczny, Marek Mąkosa	Kosów
10.	PATREX - Przedsiębiorstwo Handlowo-Transportowe	Kowala
11.	PLAST – SYSTEM Prod. Okien PCV z aluminium i drewna	Kowala
12.	PPHU MEBLE-MICHALCZEWSKI, Michalczewski Paweł	Mazowszany
13.	PPHU ROMERO, Alicja Czwaro	Kosów
14.	STAN – TRANS, Ireneusz Stanik	Kowala
15.	TRANS-LUZ s.c. - Ewa i Wojciech Gębscy	Parznice
16.	ZŁOTY KARPIK – Zajad Rybacki, Halina Przybylska	Kosów
17.	ŻELBET, Gomuła Maria i Edward	Rożki

5.17. Sfera społeczna

Oświata

Na terenie gminy istnieje siedem gminnych placówek oświatowych:

- Publiczne Przedszkole w Kowali;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kowali;
- Publiczne Gimnazjum w Parznicach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Mazowszanach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Bardzicach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Młodocinie;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kończycach.

Wszystkie obiekty oświatowe są w dobrym stanie technicznym, wyposażone w instalacje co, wodno-kanalizacyjną, elektryczne, telefoniczne lecz brak jest bazy sportowej (sal gimnastycznych). Na terenie gminy w oświacie zatrudnione są 74 osoby.

Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia (dane NSP – stan w dniu 20 V) 2002 r.

- wyższym	341
- policealnym	108
- średnim	1787
- zasadniczym zawodowym	2317
- podstawowym	3055
- nieukończonym podstawowym, bez wykształcenia	331
ogółem	7979

5.18. Służba zdrowia

W Kowali funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, w ramach którego działają poradnie:

- pediatryczna
- stomatologiczna
- ginekologiczna
- oraz laboratorium analityczne.

Sołectwa Trablice, Kotarwice, Mazowszany, Huta Mazowskańska znajdują się w rejonie działania SPZOZ Radom-Południe. Sołectwa Bardzice, Grabina to obszar działania SPZOZ Skaryszew filia Gębarzów. Pozostałe sołectwa obsługiwane są przez SPZOZ w Kowali.

5.19. Mieszkalnictwo

Na terenie gminy Kowala znajduje się 2828 mieszkań. Właścicielami 2780 mieszkań są osoby fizyczne. 48 mieszkań jest własnością gminy i zakładów pracy. Mieszkań stale zamieszkałych jest 2507, w tym 2465 mieszkań stanowi własność osób fizycznych. Mieszkań niezamieszkałych, a przeznaczonych do stałego zamieszkania, jest 137. 48 mieszkań przeznaczonych jest do rozbiórki. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi 80,2 m², przeciętna ilość izb w mieszkaniu wynosi 3,7. Ponad 50 % mieszkań to mieszkania o powierzchni użytkowej powyżej 50 m². Budynki mieszkalne na terenie gminy to budynki stosunkowo młode. Ponad 63% to budynki budowane w latach 1970-2002. W 2507 mieszkaniach zamieszkuje 2646 rodzin. Oddzielnych gospodarstw domowych jest 2856.

Na ogólną liczbę 2646 rodzin w gminie przypada:

- małżeństw bez dzieci – 513;
- małżeństw z dziećmi – 1755;
- rodzin niepełnych – 378;
- rodzin młodych – 472.

Na 2507 mieszkań zamieszkałych, 2025 mieszkań wyposażonych jest w wodę z sieci wodociągowej, 1836 mieszkań wyposażonych w ubikację z odprowadzeniem do szamba. W łazienkę wyposażonych jest 1909 mieszkań, w tym 1798 z ciepłą wodą bieżącą. W instalacje centralnego ogrzewania wyposażone jest 1921 mieszkań, w gaz z sieci 197 mieszkań, w gaz z butli 2116 mieszkań.

Z przedstawionej analizy wynika, że warunki mieszkaniowe ludności gminy Kowala są dobre. Budynki mieszkalne są stosunkowo młode, dość dobrze wyposażone w media, tj. wodociąg, instalacje co, łazienki, gaz z sieci lub z butli.

5.20. Kultura

Jednostkami realizującymi zadania z zakresu kultury są:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Kowali z filiami w Młodocinie Mniejszym, Parznicach i Bardzicach. Księgozbiór liczy 12 160 woluminów.
- Ośrodek Integracji Środowiskowej „SZANSA” w Kowali
- Gminne Centrum Informacji w Kowali
- Gminny Klub Sportowy „ZORZA” Kowala

5.21. Bezpieczeństwo

Policja

Za zapewnienie bezpieczeństwa na terenie gminy odpowiedzialny jest Posterunek Policji w Kowali. Ze względu na sytuację finansową państwa obsada etatowa posterunku nie zabezpiecza całodobowych dyżurów policji.

Straż pożarna

W przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych, pożarów lub poważniejszych wypadków drogowych nad zapewnieniem bezpieczeństwa czuwa jednostka Nr 3 Państwowej Straży Pożarnej Radom-Potkanów oraz jednostki OSP w Kowali, Bardzicach, Kosowie i Rudzie Małej. Ostatnia z wymienionych jednostek – w Rudzie Małej, wchodzi w skład Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

VI. DIAGNOZA

Struktura demograficzna społeczności lokalnej.

Tab. I Ludność Gminy Kowala według sołectw w okresie od 01.01.2005 do 01.01.2007

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców 01.01.2005	Liczba mieszkańców 01.01.2006	Liczba mieszkańców 01.01.2007
1.	Augustów	603	597	617
2.	Bardzice	437	442	437
3.	Dąbrówka Zabłotnia	397	397	397
4.	Grabina	249	249	252
5.	Huta Mazowskańska	440	445	448
6.	Kończyce Kolonia	376	386	396
7.	Kosów	645	662	673
8.	Kotarwice	623	632	633
9.	Kowala	1009	1018	1036
10.	Ludwinów	654	660	674
11.	Maliszów	514	513	520
12.	Mazowszany	523	530	547
13.	Młodocin Mniejszy	582	600	614
14.	Parznice	804	818	831
15.	Romanów	296	299	289
16.	Rożki	509	509	519
17.	Ruda Mała	377	373	368
18.	Trablice	1386	1405	1449
ogółem		10424	10535	10700

Tab. II Statystyka ludności Gminy Kowala pod wzg. Urodzin, zgonów i migracji.

Rok	urodzenia	zameldowania	zgony	wymeldowania	przybyło	ubyło	Bezwzględny wzrost
A	B	C	D	E	F (B+C)	G (D+E)	H (F+G)
2004	137	243	89	126	380	215	165
2005	149	154	82	95	303	177	126
2006	140	207	75	121	347	196	151

Tab. III Statystyka Ludności Gminy Kowala wg wieku i płci - 01.01.2007

wiek	mężczyzn	kobiet	ogółem
0 - 2	215	201	416
3	61	72	133
4 - 5	130	140	270
6	82	74	156
7	78	79	157
8 -12	442	386	828
13 - 15	281	278	559
16 - 17	182	167	349
18	89	73	162
19 - 65	3413		3413
19 - 60		3049	3049
> 65	395		395
> 60		813	813
ogółem	5368	5332	10700

VII. GŁÓWNE PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINNY KOWALA

Codziennemu życiu towarzyszą liczne problemy, które swoim zasięgiem obejmuje coraz większą grupę ludzi i coraz młodsze pokolenie. Zmuszają one część społeczności do szukania różnych form pomocy w tym korzystania z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Liczba rodzin korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2005 – 2007 kształtowała się następująco:

Tab. 1 Rodziny objęte pomocą Gminnego Ośrodka pomocy Społecznej w Kowali

Rok	2005	2006	2007
Liczba rodzin	588	674	790
Liczba osób w rodzinie	2548	2776	3027

Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do udzielenia pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali są:

*ubóstwo;

*bezrobocie;

* niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba;

*trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;

*potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietność;

*bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,

*alkoholizm;

*zdarzenie losowe lub sytuacje kryzysowe;

Najczęściej problemy te są ze sobą sprzężone.

Przy udzielaniu pomocy niezbędnym jest współdziałanie klienta w rozwiązywaniu jego trudnej sytuacji. Zmusza to osoby wymagające wsparcia do zmiany postawy bierniej roszczeniowej na postawę aktywną w rozwiązywaniu własnych problemów, z którymi nie potrafili sobie poradzić.

7.1. Ubóstwo

Ubóstwo określa się jako stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” kryją się poza wyżywieniem, którego niezbędności nikt nie kwestionuje, takie potrzeby jak: ubranie, opłaty mieszkaniowe, leczenie, uzyskanie wykształcenia.

Ubóstwo jest głównym powodem przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pierwszą przesłanką, która uprawnia do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest ubóstwo. Zjawisko to ma wiele przyczyn, które nie zawsze da się jasno wyodrębnić. Może ono być wywołane bezrobociem czy niepełnosprawnością, ale także biernością życiową i brakiem odpowiedzialności za siebie i własną rodzinę. Wczesna detekcja tzw. Szybkie wykrywanie i docieranie do rodziny czy osób znajdujących się na skraju ubóstwa, a później intensywna praca socjalna przyczynia się do zapobiegania utrwalaniu się postaw bierności bądź roszczeniowości.

Tab. 2 Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali osobom dotkniętym ubóstwem w latach 2005-2007

Rok	2005	2006	2007
Liczba rodzin	520	586	695
Liczba osób w rodzinie	2018	2360	2849

7.2. Bezrobocie

Bezrobocie w Gminie Kowala jest zjawiskiem, które dotyka szerokie kręgi społeczne.

Polega na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów.

Bezrobocie powoduje szereg negatywnych następstw i skutków, wśród których wymienia się:

- skutki ekonomiczne – nie wykorzystanie całego potencjału pracy, obniżanie poziomu życia osób bezrobotnych i ich rodzin, obciążenie dla państwa oraz dla jednostek samorządu terytorialnego wynikające z konieczności wypłacania zasiłków dla bezrobotnych oraz świadczeń z pomocy społecznej, zapewniających bezrobotnym oraz ich rodzinom minimum socjalne;
- skutki społeczne – ubóstwo, narastanie zjawisk społecznie niepożądanych i patologicznych (nadużywanie alkoholu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, rozpad rodziny, utrata mieszkania, przestępczość), choroby (stres, jaki towarzyszy długotrwałemu pozostawaniu bez pracy, może powodować choroby naczyń wieńcowych, a także prowadzić do depresji i nerwic), zmiana ról społecznych, utrata lub ograniczenie kontaktów z otoczeniem, długotrwałe bezrobocie wśród młodzieży może prowadzić do wiązania się z różnymi subkulturami wzmacniać skłonności do narkomanii;
- skutki psychologiczne – utrata poczucia bezpieczeństwa, obniżenie samooceny, niezdolność do pokonywania problemów, poczucie bezradności, poczucie utraty wpływu na własne życie, zanik gotowości i chęci do pracy, osłabienie umiejętności funkcjonowania w formach życia społeczno – gospodarczego, zwiększony stres, depresje.

Opisywanie społecznych skutków bezrobocia nie może odbyć się bez uwzględnienia jego następstw w sferze psychicznej (w literaturze przedmiotu używa się określenia „psychospołeczne skutki bezrobocia”), które często są powodem skutków społecznych.

Wszystkie psychologiczne i społeczne skutki bezrobocia w większości pojawią się w sytuacji długotrwałego bezrobocia.

Długotrwałe bezrobocie z psychologicznymi jego konsekwencjami prowadzi do poszerzania się obszarów ubóstwa, w dalszej kolejności do zjawisk społecznie niepożądanych oraz do marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Długotrwałe bezrobocie prowadzi do ubóstwa, czyli takich warunków materialnych, które nie zapewniają zaspokojenia podstawowych potrzeb, w połączeniu z bezradnością powoduje często

niedożywianie dzieci, zadłużania w opłatach za czynsz i media, w dalszej kolejności doprowadzając do utraty mieszkań i eksmisji, a także bezdomności.

Bezrobocie często powoduje rozpad i dezintegrację rodziny. Zmieniają się dotychczasowe funkcje jej członków, którzy utracili pracę, przez co mogą nastąpić zakłócenia w procesie socjalizacji dzieci – przyjmowania i uczenia się określonych ról społecznych. W rodzinie, w której oboje rodzice pozostają długo bez pracy, dziecko w pierwszym procesie socjalizacji uczyć się będzie na przykładzie rodziców roli bezrobotnego. Czerpanie takich wzorów zachowań negatywnie wpływa na rozwój dzieci i ich wchodzenie w dorosłe życie. Ponadto, bezrobocie powoduje osłabienie więzi emocjonalnych między członkami rodziny, upadek autorytetów. Bezrobocie może prowadzić również do takiej patologii, jak przemoc w rodzinie. Ofiarami przemocy domowej są najczęściej kobiety i dzieci.

Bezrobocie na poziomie jednostki powoduje utratę poczucia bezpieczeństwa, obniżenie samooceny, niezdolność do pokonywania problemów, poczucie utraty wpływu na własne życie, stres, depresje. Negatywne zjawiska społeczne mogą być konsekwencją braku umiejętności radzenia sobie z takimi stanami lub inaczej, konsekwencją niewłaściwych sposobów radzenia sobie z nimi. Oprócz wyżej wymienionej przemocy, takim niewłaściwym sposobem może być częste sięgania po alkohol. Nadużywanie alkoholu mogące prowadzić do uzależnienia od alkoholu powoduje szereg dysfunkcji w rodzinie oraz na trwałe determinuje pozostawanie bez pracy.

Alkoholizm oraz szeroko rozumiana bezradność, pierwotnie jako skutki bezrobocia, mogą stawać się przyczynami długotrwałego pozostawania bez pracy.

Bezrobocie prowadząc do patologii społecznych, m.in. alkoholizmu może stanowić również przyczynę bezdomności.

Pod pojęciem bezrobotnego rozumie się osobę niezatrudnioną, nie prowadzącą działalności gospodarczej i nie wykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia.

DANE LICZBOWE

Tab. Liczba bezrobotnych

	2005	2006	2007
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	1417	1228	1048
Kobiety	734	652	586
Mężczyźni	683	576	462

W 2006 i 2007 roku zmniejszyło się w Kowali bezrobocie rejestrowane. Otwarcie granic na kraje unijne spowodowało, że znaczna ilość mieszkańców naszej gminy opuściła kraj w celu polepszenia swojej sytuacji materialnej i swojej rodziny.

Tab. Bezrobotni według wykształcenia

	2005	2006	2007
Wyższe	53	57	58
Policealne i średnie zawodowe	285	240	211
Średnie ogólnokształcące	57	75	74
Zasadnicze zawodowe	516	417	357
Gimnazjalne i poniżej	506	439	348

W roku 2006 podział osób ze względu na wykształcenie w porównaniu z rokiem 2005 uległ nieznacznym zmianom. Najliczniejszą grupę osób bezrobotnych w tych latach stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym oraz zasadniczym.

Nieznacznie zwiększyło się bezrobocie wśród osób z wykształceniem ogólnokształcącym oraz wyższym.

Tab. Bezrobotni według wieku.

WIEK	2005	2006	2007
18-24	338	263	217
25-34	465	399	340
35-44	323	295	239
45-54	247	222	204
55-59	38	40	43
60 i więcej	6	9	5

Najliczniejszą grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby w wieku między 25-34 rokiem życia. Kolejną najliczniejszą grupę stanowiły osoby między 18-24 a następnie 35-45 rokiem życia.

W latach 2006 i 2007 liczba młodzieży bezrobotnej do 24 lat znacznie spadła w porównaniu z rokiem 2005. Sytuacja ta była spowodowana faktem, że realizowano dużo aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, skierowanych do osób młodych do 25 roku życia, między innymi wykorzystywanie środków z EFS na finansowanie staży absolwenckich.

7.3. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ, DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA.

We współczesnym świecie niepełnosprawność człowieka uważana jest za szczególnie istotny problem społeczny. Znaczenie tego problemu wynika z rozmiarów i powszechności występowania niepełnosprawności w populacji, a także z konsekwencji, jakie w sensie indywidualnym i społecznym.

To, co odróżnia osoby niepełnosprawne od innych, to tylko i wyłącznie ich niepełnosprawność. Osoby te spotyka się codziennie, w każdym środowisku społecznym. U części z nich niepełnosprawność jest uzewnętrzniona do tego stopnia, że nie sposób nie dostrzec jej obecności.

Mówiąc o osobach niepełnosprawnych, mamy na myśli osoby posiadające stopień niepełnosprawności orzeczonej przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności,

Komisję przy ZUS, KRUS jak również inne osoby z dysfunkcjami fizycznymi, psychicznymi i umysłowymi. Za niepełnosprawne uznać należy osoby, których stan fizyczny, psychiczny i umysłowy powoduje trwałe lub okresowe utrudnienia, ograniczenia bądź uniemożliwia pełnienie ról i zadań społecznych na poziomie powszechnie przyjętych kryteriów.

Tab. Pomoc udzielona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali z uwagi na niepełnosprawność.

Rok	2005	2006	2007
Ilość rodzin	43	62	80
Ilość osób w rodzinie	176	253	248

Tab. Pomoc udzielona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali dla rodzin dotkniętych długotrwałą chorobą.

Rok	2005	2006	2007
Ilość rodzin	21	28	42
Ilość osób w rodzinie	74	101	130

Niepełnosprawność uderza najbardziej w finansową i emocjonalną stronę rodziny. Rodzina w takiej sytuacji wymaga zwłaszcza nieinstytucjonalnych form pomocy, maksymalnie zindywidualizowanych i dostosowanych do jej potrzeb. Wzmocnienia wymaga sama rodzina, bo ona zapewnia najwszechstronniej i w sposób ciągły możliwości poznawania uczucia miłości, potrzeb wolności, religijności. To rodzina, niezależnie od charakteru dokonujących się zmian w życiu społecznym, z natury broni godności oraz podmiotowości prawnej swych członków.

Obserwacje pracowników Ośrodka pozwalają stwierdzić, że sytuacja tej grupy jest bardzo trudna. Problemy osób niepełnosprawnych wiążą się głównie z ograniczonymi możliwościami

oprotezowania i zakupu sprzętu umożliwiającego komunikowanie się i samoobsługę, kosztową i trudno dostępną rehabilitację. Dużym problemem są także problemy architektoniczne w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej jak i w budynkach użyteczności publicznej. Bariery te nie tylko utrudniają, ale niekiedy wręcz uniemożliwiają uczestnictwo w normalnym życiu.

Nie bez znaczenia jest również problematyka edukacji osób niepełnosprawnych od chwili urodzenia do ukończenia nauki w ramach posiadanych predyspozycji i możliwości.

7.4. TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z AKŁADU KARNEGO

Grupę klientów pomocy społecznej stanowią też osoby zwolnione z zakładów karnych. Pomoc przyznana tym osobom kształtowała się następująco:

Tab. Osoby korzystające z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Rok	2005	2006	2007
Ilość rodzin	6	1	2
Ilość osób w rodzinie	22	1	10

Łamanie norm prawnych pociąga za sobą sankcję karną. W celu przeciwdziałania pogłębieniu się zjawiska izolacji osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze w roku 2000 zostało zawarte Porozumienie pomiędzy Ministrem Pracy i Polityki społecznej a Centralnym zarządem Służby Więziennej w sprawie zasad współpracy w zakresie organizacji pomocy na rzecz osób zwalnianych z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz rodzin osób pozbawionych wolności. Podstawowym elementem współpracy jest przesyłanie przez administrację zakładu karnego właściwemu ośrodkowi pomocy społecznej informacji o potrzebie udzielenia pomocy po zwolnieniu z zakładu karnego.

Społeczeństwo jest wysoce zaniepokojone falą wzrastającej przestępczości. Mając na celu pomoc tej grupie klientów podejmujemy skoordynowane działania z wieloma instytucjami.

7.5. BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO.

Znaczna część osób korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali to osoby, które cechuje niezaradność w opiece i wychowaniu dzieci oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym nieracjonalne dysponowanie budżetem domowym.

Dysfunkcjami współistniejącymi w bezradności są: problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, niedojrzałość emocjonalna rodziców, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym ujawniające się w postaci zachowań agresywnych, buntowniczych przejawiająca się łamaniem przez dzieci i młodzież panujących obyczajów i norm.

u których występuje bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Rok	2005	2006	2007
Ilość rodzin	78	92	143
Ilość osób w rodzinie	413	483	699

Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, w którym nawiązuje ono pierwsze kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska.

Zaburzona struktura rodziny, często spotykana wśród świadczeniobiorców ośrodka, niekorzystnie wpływa na sytuację dziecka, na jego więź z rodziną. Rodziny klientów ośrodka odznaczają się często zaburzoną strukturą w postaci nieustabilizowanych formalnie i społecznie związków, rozkładem pożycia małżeńskiego, częstymi zmianami partnerów występuje w nich przemoc skierowana na partnera lub dzieci.

W rodzinach zaburzonych rodzicom brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, rozładowywania napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa, obdarzania dzieci uwagą. Rodziny te często żyją w takich społecznościach, które nie chcą ingerować w życie innych lub nie potrafią pomóc, gdyż same nie posiadają właściwych wzorców.

W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z tych rodzin pozostawione są „same sobie” większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku, częściej pojawiają się u nich problemy szkolne. Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikt z prawem.

Problemy opiekuńczo – wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczenia dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo – wychowawczych lub resocjalizacyjnych, a dla dorosłych ofiar rodzinnej przemocy są powodem szukania schronienia i porad w placówkach i organizacjach pomocowych.

7.6. PROBLEMY ALKOHOLOWE W GMINIE KOWALA.

Alkoholizm – zespół uzależnienia od alkoholu, choroba alkoholowa, nałóg alkoholowy jest to zespół składający się z co najmniej 3, spośród 8 objawów:

1. silna, natrętna potrzeba spożywania alkoholu (głód alkoholu);
2. upośledzenie zdolności kontrolowania picia alkoholu
3. picie alkoholu w celu złagodzenia albo zapobieżenia alkoholowemu zespołowi abstynencyjnemu oraz subiektywne poczucie skuteczności takiego postępowania;
4. objawy abstynencyjne (drżenie mięśniowe, nadciśnienie tętnicze, tachcardia, nudności, wymioty, biegunki, bezsenność, rozszerzenie źrenic, wysuszenie śluzówek, wzmożona potliwość, zaburzenia snu, nastrój drażliwy lub obniżony, lęk);
5. zmieniona (najczęściej zwiększona) tolerancja alkoholu (ta sama dawka nie przynosi oczekiwanego efektu) potrzeba spożywania większych dawek alkoholu dla wywołania oczekiwanego efektu;
6. zawężenie repertuaru zachowań związanych z piciem alkoholu do jednego – dwóch wzorów;
7. postępujące zaniedbywanie alternatywnych do picia przyjemności, zachowań, zainteresowań;

8. picie alkoholu mimo oczywistej wiedzy o jego szczególnej szkodliwości dla zdrowia (Habrak).

Uzależnienie od alkoholu, czyli alkoholizm jest chorobą, która zaczyna się i rozwija podstępnie, bez świadomości zainteresowanej osoby. Polega na niekontrolowanym picu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci. Objawy tej choroby to przede wszystkim takie zjawiska jak:

- zmiana tolerancji na alkohol;
- objawy abstynenckie;
- koncentracja życia wokół picia (Mellibruda).

Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt wzrastania liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, bezrobocie, problemy wychowawcze i zdrowotne, inne uzależnienia, wchodzenie w konflikt z prawem. Zjawisku nadużywania alkoholu często towarzyszy zjawisko przemocy fizycznej i psychicznej stosowanej zarówno wobec dorosłych jak i dzieci. W celu usprawnienia pomocy rodzinom, w których występuje przemoc pracownicy socjalni i policja stosują procedurę niebieskich kart.

Tab. Osoby uzależnione objęte pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Rok	2005	2006	2007
Ilość rodzin	10	8	3
Ilość osób w rodzinie	38	25	9

Alkoholizm jednego lub obojga rodziców wpływa destrukcyjnie na prawidłowe funkcjonowanie rodziny – naturalnego środowiska wychowawczego dziecka. Rodzina staje to niewydolna wychowawczo, cechuje ją zaburzona struktura wewnętrzna, rozpad pożycia małżeńskiego, częste zmiany partnerów. Rodziny z problemem alkoholowym są często rodzinami ubogimi, nie są w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych dziecka.

Dzieci w tych rodzinach tracą naturalną barierę opiekuńczą jaką jest rodzina. Dziecko żyjące w takich warunkach narażone jest na przeżywanie traumatycznych doświadczeń, które powodują zaburzenia jego rozwoju. Zaburzenia te mogą objawiać zachowaniami agresywnymi, nadpobudliwością, unikaniem bliskich kontaktów z dorosłymi i rówieśnikami, trudnościami w podporządkowaniu się normą społecznie uznawanymi oraz problemami szkolnymi. Trwałym i pozytywnym zmianom w funkcjonowaniu dziecka sprzyja systemowe oddziaływanie na jego środowisko życia.

Forma pomocy na rzecz dzieci wymagających wsparcia jest świetlica socjoterapeutyczna.

Praktycznie każdy nauczyciel w swojej pracy spotyka się z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym. Problemy jakich doświadczają te dzieci w domu rodzinnym odbijają się trudnościami w nawiązywaniu zdrowego kontaktu z dorosłymi i rówieśnikami, konfliktowością, nadpobudliwością lub wycofaniem, nieumiejętnością radzenia sobie ze stresem co w konsekwencji odbija się na wynikach w nauce. Dzieci te są nieufne i niechętnie zwracają się o pomoc, jednocześnie na swój sposób zabiegają o nią, o uwagę i zainteresowanie otoczenia. Pomocą takim właśnie dzieciom służy świetlica socjoterapeutyczna, która istnieje i działa na terenie naszej gminy. Zadaniem świetlicy jest przede wszystkim fachowa pomoc opieka pozalekcyjna dla dzieci z rodzin alkoholowych.

Praca z osobami uzależnionymi i członkami ich rodzin – klientami GOPS jest bardzo trudna i długotrwała. Jest ona złożona i wymaga wsparcia i kontroli wielu osób, instytucji: poradni leczenia uzależnień, sądu rejonowego, kuratorów, pracowników socjalnych i pracowników leczenia odwykowego.

VIII. ANALIZA SWOT

UWAGI OGÓLNE

W planowaniu strategicznym stosowane są różne techniki analityczne oraz sposoby dochodzenia do konstruktywnych wniosków. Z uwagi na wagę zagadnienia należy przy tym korzystać ze sprawdzonych metod. Planowanie strategiczne powinno zostać podporządkowane następującym regułom:

- nazwanie, określenie, zdefiniowanie problemu (to, jak zdefiniujemy problem w dużym stopniu określa, które cele i metody powinny być zastosowane, aby oceniać przydatność alternatywnych rozwiązań. Ma to bezpośredni wpływ na wybór konkurencyjnych opcji);
- przyjęcie kryteriów ewaluacyjnych (pod jakimi względami będziemy porównywali ze sobą i oceniali sposoby rozwiązania);
- określenie konkurencyjnych sposobów postępowania (zakładamy, że zawsze da się wyróżnić kilka sposobów rozwiązywania problemu, należy je też opisać ze szczegółami);
- prezentacja alternatyw i ich selekcja (w tym kroku następuje ocena alternatyw według ustalonych kryteriów ewaluacyjnych i wybór jednej z nich);
- bieżące monitorowanie i ewaluacja wyników wybranej do realizacji polityki (po wyborze sposobu rozwiązania konieczną jest stała ocena czy przyjęte rozwiązanie wpływa w zamierzony sposób na rzeczywistość społeczną).

W praktyce najczęściej wykorzystywaną metodą jest Analiza SWOT. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: Strengths (silne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia).

Analiza SWOT opiera się na badaniu dwóch grup czynników: wewnętrznych i zewnętrznych. Każda grupa rozpatrywana jest pod kątem dodatniego i ujemnego wpływu na badaną organizację.

Dla potrzeb niniejszego dokumentu zastosowano tabelaryczne ujęcie analizy SWOT. Wybór poszczególnych dziedzin do tabel analizy SWOT warunkowany jest tematem opracowania i wiąże się z tymi sferami funkcjonowania gminy, które w sposób pośredni lub bezpośredni wpływają na politykę społeczną.

8.1. Pomoc społeczna, polityka prorodzinna i mieszkaniowa

MOCNE STRONY – STRENGTHS =>UTRZYMAĆ	SŁABE STRONY – WEAKNESSES => ZLIKWIDOWAĆ
<ul style="list-style-type: none"> • profesjonalna kadra • dobra znajomość środowiska • wieloletnie doświadczenie w działaniach pomocowych i organizowaniu niekonwencjonalnych form pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone środki finansowe na realizację działań pomocowych i profilaktycznych • obciążone stanowiska pracy • wymaganie ustawowe kładące nacisk na szeroką dokumentację i procedury • niedostateczne integracje między podmiotami świadczącymi pomoc • brak polityki prorodzinnej • brak zaplecza lokalowego
SZANSE – OPPORTUNITIES => WYKORZYSTAĆ	ZAGROŻENIA – THREATS => ZAPOBIEC
<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie wolontariatu • pozyskiwanie środków z Europejskiego Funduszu Socjalnego • współpraca z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami • zdobywanie nowych umiejętności • nowe rozwiązania prawne w obszarze pomocy społecznej • tworzenie nowych miejsc pracy i usług • praca ze środowiskiem lokalnym i edukacja społeczeństwa w zakresie polityki społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • ubożenie społeczeństwa • wzrastająca przestępczość i uzależnienie oraz patologizacja rodzin i innych środowisk społecznych • wysokie bezrobocie • brak grup samopomocowych działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych

8.2. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII

MOCNE STRONY – STRENGTHS =>UTRZYMAĆ	SŁABE STRONY – WEAKNESSES => ZLIKWIDOWAĆ
<ul style="list-style-type: none"> • Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zatwierdzony przez Radę Gminy • Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała skuteczność pracy komisji • Brak współpracy z rodzinami • Długa procedura skierowania osób na leczenie w zamkniętych placówkach
SZANSE – OPPORTUNITIES => WYKORZYSTAĆ	ZAGROŻENIA – THREATS => ZAPOBIEC
<ul style="list-style-type: none"> • Fundusze pomocowe • Współpraca z GOPS, Policją i innymi organizacjami zajmującymi się problemami uzależnień • Stworzenie punktu konsultacyjnego • Podniesienie kwalifikacji członków Komisji 	<ul style="list-style-type: none"> • Duża dostępność alkoholu niewiadomego pochodzenia na rynku • Niska świadomość problemów dotyczących uzależnień i brak samokrytyki • Negatywne wzory propagowane przez massmedia

8.3. BEZROBOCIE I RYNEK PRACY NA TERENIE GMINY KOWAŁA

MOCNE STRONY – STRENGTHS =>UTRZYMAĆ	SŁABE STRONY – WEAKNESSES => ZLIKWIDOWAĆ
<ul style="list-style-type: none"> • Przyrost liczby przedsiębiorstw i wzrost poziomu przedsiębiorczości na terenie gminy • Oddziaływanie Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu • Gotowość podejmowania przez młodych ludzi nowych wyzwań i elastyczne reagowanie na potrzeby rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Duże bezrobocie na terenie gminy i występowanie ukrytego, nie rejestrowanego bezrobocia • Trudna sytuacja dużej rzeszy bezrobotnych, którym nie przysługuje już zasiłek • Niewielki potencjał wzrostowy lokalnych przedsiębiorstw • Apatia i bierność osób długotrwale bezrobotnych
SZANSE – OPPORTUNITIES => WYKORZYSTAĆ	ZAGROŻENIA – THREATS => ZAPOBIEC
<ul style="list-style-type: none"> • Istnienie programów i funduszy na poziomie powiatowym i wojewódzkim, których celem jest ograniczenie bezrobocia i jego skutków • Przekwalifikowanie bezrobotnych • Pozytywne skutki wzrostu gospodarczego przekładające się na przyrost miejsc pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak miejsc pracy dla młodzieży, duży odsetek osób bezrobotnych z niskim poziomem wykształcenia • Niewielka efektywność podejmowanych działań w obszarze aktywizacji bezrobotnych i środków mających poprawić ich konkurencyjność na rynku pracy

IX. CELE GŁÓWNE I PRIORYTETY

Uwzględniając charakterystykę terenu gminy Kowala oraz diagnozę jej problemów społecznych, kierując się misją, która wskazuje kierunek działań polityki społecznej, sformułowano cel strategiczny dla obszarów:

1. Edukacja społeczna
2. Pomoc społeczna, polityka prorodzinna i mieszkaniowa
3. Rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii

Cel strategiczny:

Wiedza, świadomość i aktywność budują kapitał ludzki, mobilizują i integrują społeczność zapobiegając zagrożeniom.

Cel strategiczny wyznaczono na podstawie priorytetów działań ustalonych w trakcie prac nad budową Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Zatem za priorytetowe uznano takie działania jak:

- 1. Integracja**
- 2. Profilaktyka**
- 3. Aktywizacja**
- 4. Niwelacja**

Kolejność ustalono według wagi jaką przypisano poszczególnym działaniom, aby z powodzeniem można było realizować misję i cele główne niniejszej strategii.

Cel główny dla obszaru – Pomoc społeczna polityka prorodzinna

i mieszkaniowa:

Profesjonalne służby społeczne, wzmacniające świadomość społeczną, wspierające jakość życia lokalnej społeczności, mobilizujące siły zewnętrzne na rzecz integracji mieszkańców.

Cel główny dla obszaru – Rozwiązywanie problemów alkoholowych

i narkomanii

Efektywne rozwiązywanie problemów uzależnień.

X. CELE SZCZEGÓŁOWE I ICH REALIZACJA

10.1. Pomoc społeczna, polityka prorodzinna i mieszkaniowa.

Cel główny: Profesjonalne służby społeczne wzmacniające świadomość społeczną, wspierające jakość życia lokalnej społeczności, mobilizujące siły zewnętrzne na rzecz integracji mieszkańców.

Cele szczegółowe:

* Wzmocnienie i rozwój zintegrowanej pomocy społecznej

- Minimalizowanie skutków ubóstwa
- Przeciwdziałanie i zwalczanie bezrobocia
- Rozwój zasobów osobowych i zwiększenie mobilności i elastyczność służb socjalnych stosowanie do zmieniającej się rzeczywistości
  - Integracja osób niepełnosprawnych i starszych ze środowiskiem lokalnym
  - Podnoszenie świadomości społecznej i promocja przedsiębiorczości i aktywności jako drogi do samorealizacji
  - Wzmocnienie trwałości rodziny, jej świadomości wychowawczej i przeciwdziałanie dezintegracji oraz zjawiskom patologicznym
  - Wspieranie rozwoju świadomości indywidualnej i społecznej klientów pomocy społecznej poprzez podnoszenie ich kwalifikacji

Lp.	Działanie	Harmonogram realizacji	Nakłady	Realizator
1.	Opracowanie i wdrożenie procedur motywowania klientów ośrodka pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów.	2008-2010	bezinwestycyjne	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
2.	Opracowanie i wdrożenie programu pokonywania bezradności społecznej i podnoszenie świadomości opiekuńczo – wychowawczej rodziców.	2008-2010	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
3.	Organizowanie zdrowych form wypoczynku i spędzania wolnego czasu dzieci i młodzieży	2008-2010	Budżet gminy	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Gminy
4.	Inspirowanie liderów społeczności lokalnej do tworzenia organizacji samopomocowych oraz wolantariatu	2008-2010	bezinwestycyjne	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, lokalni liderzy, sołtysi
5.	Pomoc mieszkańcom w poprawie warunków zamieszkania (doradztwo, dofinansowanie).	2008-2010	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy
6.	Pomoc mieszkańcom w poprawie warunków życia (w ramach obowiązującej ustawy o pomocy społecznej).	2008-2010	Budżet Gminy, budżet państwa	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

7.	Doskonalenie kadry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej uwzględniające nowoczesne techniki pracy socjalnej i potrzeby zmieniających się realiów środowiska lokalnego.	2008-2010	Budżet Gminy, budżet państwa fundusze pomocowe	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
8.	Wdrożenie poradnictwa i pomocy w załatwieniu formalności związanych i ustaleniem niepełnosprawności i programów pomocowych PFRON.	2008-2010	bezinwestycyjne	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
9.	Niwelowanie skutków bezrobocia poprzez udostępnianie różnych zastępczych form zatrudnienia, pomoc finansową i możliwości zdobywania nowych umiejętności.	2008-2010	Budżet Gminy, budżet państwa, fundusze pomocowe	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
10.	Monitoring środowisk patologicznych i wzmożonego ryzyka.	2008-2010	bezinwestycyjne	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Posterunek Policji

10.2. Rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii

Cel główny: Efektywne rozwiązywanie problemów.

Cele szczegółowe:

1. Skuteczne przeciwdziałanie uzależnieniu.
2. Profesjonalna pomoc terapeutyczna-profilaktyczna.
3. Zmiany stereotypowych zachowań i postaw mieszkańców wobec używek.
4. Promowanie zdrowego stylu życia.
5. Promowanie zachowań innowacyjnych aktywnie zwalczających problemu uzależnień.

Lp.	Działanie	Harmonogram realizacji	Nakłady	Realizator
1.	Opracowanie działań zwiększających dostępność terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób uzależnionych i współuzależnionych.	2008-2010	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
2.	Finansowanie obozów, koloni letnich i wycieczek zawierających elementy profilaktyki uzależnień.	2008-2010	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
3.	Tworzenie zespołów interdyscyplinarnych działających profesjonalnie i kompleksowo w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii.	2008-2010	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Gminy, Posterunek Policji, Zakłady Opieki Zdrowotnej.

4.	Kierowanie wniosków do sądu w celu zastosowania przymusowego leczenia.	2008-2010	bezinwestycyjne	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
5.	Wspieranie akcji mających na celu umożliwienie młodzieży i dzieciom spędzenie wolnego czasu poprzez udział w zajęciach sportowych.	2008-2010	budżet Gminy	Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
6.	Opracowanie i wdrażanie standardów profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii	2008-2010	bezinwestycyjne	Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
7.	Świadczenie pomocy (posiłki w szkole, zakup podręczników, podstawowej odzieży, obuwia itp.) dla dzieci z rodzin uzależnionych.	2008-2010	Budżet Gminy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
8.	Rozwijanie pomocy socjoterapeutycznej poprzez tworzenie świetlic socjoterapeutycznych i młodzieżowych klubów z programem pomocy psychologicznej.	2008-2010	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
9.	Zakup publikacji czasopism i materiałów edukacyjnych dotyczących profilaktyki uzależnień.	2008-2010	budżet Gminy	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
10.	Utworzenie punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych.	2008-2010	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Urząd Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

XI. MONITORING STRATEGII

Monitoring strategii jest obserwacją realizacji celów strategicznych i realizacji programów operacyjnych wynikających z następnych faz programowania rozwoju. Monitoring realizacji strategii umożliwia: obserwację stanu zaawansowania projektów rozwojowych, umożliwiającą aktualną identyfikację problemów w ich realizacji, weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków, kontrolę postępu prac związanych z realizacją działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2010 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Strategia jest dokumentem dynamicznym, co oznacza, że wprowadzenie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale właściwe, a w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Należy jednak pamiętać, że zmiany te nie powinny wpływać na zasadnicze kierunki Strategii. Najczęściej, modyfikacjom powinny być poddawane zapisy w części operacyjnej dokumentu, ze względu na zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu.

Jednak najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w zapisach Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, jaki towarzyszył jej tworzeniu, powtarzanym w cyklach kilkuletnich. Uspołeczniony sposób weryfikacji (np. z wykorzystaniem ankiet) dokumentu służyć będzie ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisu Strategii, zwłaszcza jej niezrealizowanej części.

W czasie weryfikacji mogą powstać zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w gminie, których aktualnie autorzy nie byli w stanie przewidzieć.

Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Kowala pozwoli na celowe, systematyczne i planowe dążenie do osiągnięcia wytyczonego celu. Sukces jej realizacji zależy od wielu czynników, zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Największym z zagrożeń jest osłabienie tendencji wzrostowych. Wzrost poziomu dochodów ludności stanowić będzie najlepszą gwarancję rozwiązania podstawowych problemów społecznych, jakimi są bezrobocie, ubóstwo i alkoholizm.

Wdrożenie programu przyczyni się do znaczącego ograniczenia występujących na terenie gminy problemów społecznych. Jego efektem będzie znaczący wzrost poziomu życia obywateli oraz integracja lokalnej społeczności. Gminie zaś pozwoli na ograniczenie wydatków na szeroko rozumianą pomoc społeczną i skierowanie większej ilości środków na modernizację i rozwój.

Przewodniczący
Rady Gminy w Kowali

Roman Wasik